

Oleks tädil rattad, oleks ta trollibuss.

Kaido Ole näitus Kumus on kõigi aegade kõige suurem üksikautori maalinäitus, mis Eestis tehtud.

Henri Vares pillas juustutüki maha. Ta muutus näljaseks. Kuid ta teadis, et juustutükk on tema oma. Ta ei suutnud välja mõelda ühtegi mõjuvat põhjust, miks ta peaks juustu endale andma, sest kui ta nii teeks, kaotaks ta ju juustu. Ta proovis ennast ka petta ja keelitada, kuid, kuna ta oli positsioonis, kus tal oli enda üle võimu, keeldus ta enesele juustu andmast (jne).

Arvutiprogrammi Tale-Spin loodud nali

“The Cognitive computer” Roger Shank ja Peter Childers

Vormist

Alustame ruumist. Sest kunst algab galeriist. Näitusesaal, too kurikuulus valge kuup on omamoodi katsepolügon, kus aina uued ja uued kunstikindralid ja kultuurikaptenid demonstreerivad oma oskust (või oskamatust) koloniseerida tühjust.

Võib öelda, et Kaido Ole on juba galeriisidnäinud mees, kuid võib oletada, et küllap võttis ka temal hõlma alt kõhedaks mõte KUMU I korruse suurest saalist. Seal asub eesti suurim valge kuup, täisnurkne ja valgeseinaline, olematuse ema, valmis ära nullima iga tagasihoidliku, diskreetse või kõhkleva kunstiteose. Väljakutse tegi keerulisemaks, et maalikunstnikuna on Kaido Olel kasutada kolmemõõtmelise ruumi anastamiseks kahemõõtmelised vahendid.

Varem on sarnase väljakutse ees seisnud näiteks viimane Tallinna Graafikatriennaal, kus organiseerijad otsustasid, et kaunitest kuid diskreetsetest graafikatõmmistest pole suurele saalile vastast ning appi võeti skulptor Neeme Külma ning arhitekt Ralf Lõokese mega-instalatiivne näitusekujundus.

Kaido Ole on otsustanud selliseid alatuid võtteid mitte kasutada ning jääda truuks oma meediumile. Maalikunstnik Kaido Ole teada-tuntud trumbiks on tema kalvinistlik tööeetika, tema võime liikuda mööda lõuendit edasi nagu masin, ühtlases tempos, ruutsentimeetreid halltoonidega kattes. Lisaks arvas Kaido Ole sedapuhku oma arsenali superrelvad – suurimad tahvelmaalid, mida siinmail

nähtud alates Bernt Notke surmatantsust. Et aimu anda, milliste üli-õlimaalidega on tegu, võiks mainida, et kuna nood lõuendid ei oleks oma kabariitide tõttu mahtunud ühtegi ateljeesse, maalis Kaido Ole nad valmis NO teatri saalis. Üldse võttis näituseks valmistumine aega kokku kaks aastat, enne kui ruutmeetrid kokku rulliti, KUMUssse transporditi, seal uuesti lahti rulliti ja kuupmeetrite sisse paigutati.

Nüüd, näitust näinuna võib öelda, et olelusvõitluse valge kuubiga on Kaido Ole igatahes võitnud – näitusekülastaja astub näitusesaali ning see, mis ta näeb, tundub loomulik. Ekspositsioon on proportsioonis, miski ei häiri, kõik on, nagu olema peab, tundub igati okitoki maalinäitus. Ole nagu olema peab. Ainult suurem kui varem (või siis - vaataja on väiksem kui varem).

Sisust

Kaido Ole näituse pressiteade lubab “humoorikaid vaikelusid”. See ei ole vale kirjeldus, kuid see, mis näitusel näha, ei ole inimese naljasoon. Olemuselt on Ole huumor pigem *computer generated gag*. Sünteetiliselt simuleeritud huumor, kus “humoorikad” üksused tekivad piiratud elementide kombinatsioonidest piiratud reeglite raames. Huumor, nagu algusestoodud näitest näha, seisneb abstraheritud reeglitele alluva omamaailma vastuollu sattumisest inimliku tavamõistusega. Ehk, siis, nagu ikka, tekib huumor siis, kui ilmneb *viga*. Arvuti jääb lihtsa situatsiooni lahendamisega hätta ja arvuti tegevust vaatlev inimene muigab.

Ole vaikelud, nagu ka autor ise intervjuus ajalehele Sirp mõningase hämmeldusega tunnistab, mõjuvad sürrealistlikena. Sürrealism võib tänapäeval kõlada sõimusõnana ning võrdlused Miro ja Klega tuua palgeile puna, kuid kui mõelda sürrealistide töömetoodikale ja kompuutri-huumorile, on sarnasused ilmsed. Sürrealistid teadupoolest püüdsid inspiratsiooni asendada automatismiga, sürrealistlikud joonistused ja poemid tekkisid sisemiste seosteta elementide mehhaanilisest kokkusobitamisest. Tekkinud ootamatuid seoseid võib pidada humoorikateks. Oma ajastu vaimule vastavalt saab tõmmata paralleele sürrealistide kollektiivselt loodud automatistlike tekstide ja joonistuste ning Henry Fordi tootmisliinide vahel. Kaido Ole on kaasaegsem ja tema loomismismeetod, nagu öeldud, digitaalne. Viimasele viitab ka vormikeel: paljud kujundid maalidel meenutavad reaalseid objekte, mis oleks justkui läbi algelise 3D-programmi renderdatud: siin on hulktahulised lilleõied, on ka kena geomeetiline kangelane.

Nagu Kaido Ole ise kirjeldab, huvitas teda, kuidas töötavad üksteisega võrreldes abstraktsemad ja konkreetsemad vaikelu komponendid. Kõigi vaikelude püsielemendiks on realistlikult maalitud rattake. Rattale toetuvad erinevatest abstraherituse kategooriatest pärinevad elemendid nagu geomeetrilised lilled, vikerkaar, juhtmepilv või pintslilööök. Kõiki elemente püstihoidev realistlik

ratas tekitab sundmõtte, justkui peaks ka temale toetuvatel objektidel ja värvilaikudel olema tähenduslik seos meie igapäevase maailmaga. See on mõistagi viga. See viga ongi too lubatud huumor.

Siiski on Kaido Ole liiga täiuslikult Kaido Ole, et genereerida üht tõeliselt head nalja, st. tõeliselt veenvat viga. Tõesti, ta on püüdnud – näiteks on antud näitus pea ainus Kaido Ole näitus, kus tema maaliseeria koosneb eriformaadilistest maalidest (iga teise maalikunstniku puhul poleks selles midagi erilist, Kaido Ole puhul on tegu ilmselge piiriületusega). Kuid näitus on suur, vaikelusid palju, vead korduvad tsüklitena ja nii ilmneb vaatajale pärast mõningast vaatlust Kaido Ole huumori mehhaaniline olemus. Paned aga rattad alla ja huumor tuleb. Ja huumor kaob. Saades aru, et süsteemisiseste vahenditega pole tegelikult võimalik luua viga, on Kaido Ole kaasanud näitusele kaks oma õpilast – Marta Stratskase ja Flo Kasearu. Meister ei tee vigu (see ei ole tema roll), õpilased teevad (see on nende roll). Vaataja muigab.